

BUDA-PESTA

11 Aprile st. v.
23 Aprile st. n.

Va esi duminec'a.

Redact. : strad'a Havasur. 1.

Nr. 15

ANULU XII.

1876.

Pretiuu pe unu anu 10 fl.

Pentru Romani'a 2 galbeni

R e n e g a t u l u .

Novela din suferintiele Romanului.

— Dedicata junimei, viitoriului natiunii. —

Motto :

„Perirea ta din tine.“

In anulu trecut, intr'o séra placuta de maiu, me aflám in frumosiellu orasiu Clusiu.

Eram caletoriu. Ca atare, aveam si eu doi inimici nendurati : „fómea“ si „somnulu.“

Mai antáiu dara am trebuitu sè intru in restauratiunea otelului.

Suprinsu placutu, aci am diaritu la o mésa pe unu amicu vechiu alu meu. Imbucuratu, indata m'am asediatu langa dinsulu.

Pe langa cin'a frugala, care dejá mi-a stemperatu „fómea“, si pe langa conversarea nóstra amicala, timpulu decurse rapede. Sér'a trecù dejá in nópte, si eu simtieam totu mai tare, cà am de a me impacá si cu celalaltu inimicu, eu : „somnulu.“

De locu am si solvitu cin'a, si m'am scolaru sè plecu.

— Frate! — mi-dise atunci amiculu meu, luandu in man'a-sa unu diurnalu magiaru, — cetitu-ai articlulu de fondu din fói'a acést'a, scrisu de unu Romanu?

— Nu lu-am cetitu.

— Merita. E necredibilu, cà la câta infa-

mía si perfiditate se póte degradá unu fiu facia de mama-sa natiune si patria!

— Lu-voiu cetí. Am incái ceva lectura inainte de ce adormu. Dar óre puté-voiu luá fói'a acést'a?

— Me rogu, luati-o numai, — dise indata ospetariulu preventoriu.

Peste pucinu timpu me aflám culcatu dejá in patulu meu si ceteam articlulu dejá caracterisatu.

Me cuprindeau din ce in ce mai tare fiori. Si candu am finitu acestu articlu, revoltatu adancu, cu dispretiu am aruncatu fói'a la pamentu.

— Dómne! — oftai. — Candu vei bate odata pe acesti infernali, cari isbescu cu tina si si-tradéza némulu loru? . . . Candu vei pedepsi pe acesti monstree, cari nu se infióra a redicá pumnalulu loru ucidiatoriu in contra sinului mamei loru natiune si patria? . . .

Si sub impressiunea apesatória a acestei oftári, ale acestoru simtieminte si cugete dureróse, am stinsu apoi lamp'a si am adormitu.

.

Abié am adormitu, si unu visu greu m'a cuprinsu.

O fantóma inspaimentatória se ivi inaintea mea.

M'am cutremuratu de ea. Nici fantasí'a cea mai inspirata, nici penelulu celu mai dibace nu póte zugraví vre-unu idealu de monstru mai infricosiatu.

Si-apoi in man'a sa tienea o „carte rosia“ cá sangele, ér pe frunte i erá inscrisu cu litere ca de flacari schinteitórie cuvintulu : „Renegatulu.“

Temere si fiori me cuprindeau privindu la ea.

— Nu te teme de mine! — mi-dise. — Am venitu eu numai, pentru cá ai imploratu maní'a ceriului in contr'a nóstra. Oh lasa-o, nu o mai implorá! . . . Vedi-me tu? . . . Asié de infricosiatu, asié de ingrozitoriu cum sum eu, asié ne-a batutu ceriulu sè fimu noi toti. Toti si tóte se infióra de noi. Nime si nimicu nu ne sufere. N'avemu noi linisce, n'avemu noi repausu in intregu universulu. Ceriulu si pamentulu se renéga de noi, precum ne-amu renegatu si noi de némulu nostru. Se lapeda tóte de noi, precum ne-amu lapedatu si noi de fratii nostri d'unu sange. Spune-mi acum . . . nu e destula pedépsa acést'a? . . . Doresci pedépsa mai aspra? . . .

De cutremuratu ce eram, nu am fostu in stare sè i respundu.

— Ah! — eschiamà apoi tresarindu puternicu cá si candu ar fi fostu lovita de vre-unu trasnetu, — nici aci nu mai am stare si mila! . . . Ceriulu si de aci m'alunga! Trebuie sè fugu! . . . Inse éca, ti-lasu acest'a „Carte rosia“ . . . Cetesce-o! . . .

Tremurandu, o luai de la dins'a.

— Cetesce-o! — mi-mai dise, — eu ér voiu vení dupa ea, dar tu atunci numai ne vei compatimí, si deplange! . . .

Si fantóm'a apoi disparu.

Am deschisu apoi : „Cartea rosia.“ Pe pagin'a prima, titlulu ei erá : „Renegatulu.“ Si-am inceputu apoi a o ceti.

I.

S e c r e t u l u .

Suntemu in acelea timpuri, candu poporulu romanu, candu bietii tierani subjugati, prin legi ce erau in vigóre, nu se priviau de — ómeni.

Erau — iobagi.

Erau mai rei decâtu sclavulu. Sclavulu se vinde ca o marfa. Si-schimba Domnii sei, si

ajunge si in câte-o mana mai blanda si crestinesca. Iobagiulu inse, sermanulu erá condamnatu la unulu si totu acela-si jugu.

Dar erá iobagiulu mai reu chiar decâtu si dobitoculu. Cu 25 fl. di dóue-dieci si cinci florini erá decretatu prin lege pretiulu capului seu, vietii sale. O vita câtu de misera erá mai scumpa decâtu sufletulu lui.

Si inca! Dobitoculu purtá jugulu Domnului seu, dar acest'a trebuia sè se ingrigésca de hran'a lui. Iobagiulu inse? . . . Elu purtá ambele aceste juguri. Trebuia sè se hranésca si pe sine si ai sei, si cu sudórea si sangele seu trebuia sè nutrésca si pe — tiranulu seu.

In lume nimicu nu avea. Cas'a, més'a, tierin'a pe care calcá, la tóte aceste erá numai suferitu. Tóte aceste, dimpreuna cu elu, erau averea Domnului seu.

Mai multu! Pana nici familia nu avea. Soci'a lui, fét'a lui, aceste erau espuse la pasiunea desfranata si criminala a Domnului sen. Si déca nu? . . . déca elu cutezá sè se opuna? . . . atunci avea sè piéra! . . .

In aceste timpuri de memoria funesta se petrecu faptele istoriórei nóstre.

Pe campiile frumóse si bogate ale Daciei centrale, la pótele unoru codri imponenti si mandri, zacea satulu Vulturesci.

Mare si avutu sè fi fostu óre-candu acestu satu.

Dar acum erá saracu si pustíitu.

Inse cá si o remasitia din vremile betrane si bune, si-acum se mai vedea inca intr'unu punctu alu acestui satu marimea si splendórea lui de odinióra. Erá acestu unicu punctu atragatoriu castelulu baronului Pusztafy Árpád.

Dar tristu apareu acestu castelu splendidu intre colibele misere ale iobagiloru. Aparea chiar ca si sórele maiestosu pe ceriulu tulburatu, intre nesce crepaturi de nuori grei. Si chiar cá si sórele mandru aparendu astu-felu cá si candu ar fi ziditu intre acei negri nuori, asié si murii falnici ai castelului se pareau cá si candu aru fi ziditi pe miseri'a si nefericirea din giurulu loru.

Si erá chiar asié.

Satenii erau : iobagii romani.

Castelulu erá alu : Domnului loru.

.

Aflámu in ori ce satu, orasiu séu societate câte-unu atare individu, care prin insustrile sale cele mai atragatórie se bucura de simpatí'a si stim'a cea mai mare.

Intre iobagii din satulu Vulturesci, acestu individu erá Iuonu Tibreanu. Dinsulu nici de cincidiéci de ani nu erá inca, si totu-si, erá dejá caruntu; pielea fechiei inca i erá sbârcita; si dejá si spatele i erau gârbovite.

Trebue cà multu a suferitu.

Intr'o dt lu-vedemu candu chiar sè indertá de la locuinti'a preotului Simu Romanescu.

Timpulu erá ploiosu. Stradele erau góle si numai pe dinsulu lu-vedemu inaintandu ca tra o casulica, care erá locuinti'a lui, dar care abié meritá numirea de casa, càci erá mai simpla chiar decâtu si o coliba.

Si-acum lu-vedemu tristu. Norósa i erá fruntea lui incretita, chiar ca si ceriulu posomoritu. Si chiar ca picurile de plóia ce lu-stropeau in facia, asié de dese i erau sudorile pe fruntea sa.

Trebue cà grele grige avea si acum.

Ajungându dinsulu a casa, aci aflá numai pe iubit'a sa nevéstá Ana. Cei trei copíi a lui, Petru, Todoru si Macsimu, erau óre unde-va pe afara.

— Pentru ce te-a chiamatu pop'a? — lu-intrebà nevést'a lui.

— A capetatu o carte de la Sibíiu.

— De la cine?

— De la cantorulu Costandinu Corbea.

— Si ce e cu cartea ast'a?

— E vorb'a in ea despre Macsimulu nostru.

— Despre Macsimu? — murmurà Ana suprinsa.

Dins'a nu putea cuprinde, cà cum póte fi vorba intr'o epistola despre copilasiulu ei.

— E vorb'a, — díse apoi Iuonu, — sè-lu dàmu la scóla.

— La scóla? — eschiamà acum Ana ca si infricosiata de acestu cuventu.

— Asié e, drag'a mea. Pentru aceea m'a chiamatu pop'a Simu. Pentru aceea a scrisu cantorulu.

— D'apoi pentru Dumnedieu, ce cugeta ei? Noi sè-lu dàmu la scóla? . . . Noi? D'apoi noi cu ce sè lu-tinemu la scóla? Cu saraci'a, cu fómea? . . .

— Asié e, — suspinà Iuonu, — noi suntemu pèrliti de saraci. Dar, drag'a mea, noi totusi lu-vomu dá la scóla. M'am otaritu!

— Te-ai otaritu? — eschiamà acum Ana tresarindu puternicu.

— Asié e, m'am otaritu. Si inca mane trebue sè plece la Sibíiu!

— Iuóne draga, dar ce socotesci? Vrei

dóra sè se prapadésca in straini de lipsa si fóme? Vrei sè nu-lu mai vedi?

— Nu fi asié de ingrigita! — o mangaià Iuonu, — la cantorulu Costandinu in Sibíiu va avé de tóte. Pop'a Simu asié a dísu, cà s'a ingrigitu si se va ingrigí de tóte. Elu si cruce-riulu din urma vré sè si-lu jertfésca pentru Macsimu, numai sè invetie!

Cuvintele aceste inse nu erau destula mangaiere pentru dins'a. Ba faci'a ei tradá inca o ingrigire crescanda.

— Nu, nici asié nu se póte! — díse dins'a. — Ai uitatu tu dóra, cà noi nu ni putemu dá copíi la scóla? Nu ti-mai aduci a minte, cà ce-a patitu badea Gligoru, pentru cà si-a datu pe Mihaila la scóla? Scíi bine dóra, cà baronulu i-au chinuitu si omoritu pentru acést'a pe amendoi! Vrei dóra, cà si tu cu Macsimu s'o patiesci asié? . . .

— Oh! — o intrerupse Iuonu suspinandu adancu, — nu mi-mai pomení de aceste. Am cugetatu eu la tóte aceste. Dar totu-si m'am otaritu. Déca cu carnea de pe trupulu meu va trebui sè-lu hranescu, si déca ósele mi le-ar sfaramá in mine, si eu totusi lu-voiu dá la scóla! . . .

Ana lu-ascultá acum incremenita.

— Cериule! — strigà Ana in incremenirea sa, — dar ce te póte indemná la acést'a asié de tare? . . .

— Unu secretu! — respunse Iuonu cu gravitate.

— Unu secretu?

— Asié e, drag'a mea, unu secretu.

— Dar ce secretu póte fi acést'a? — lu-intrebà privindu-lu suprinsa si confusa.

— Ti-lu voiu spune, drag'a mea, dar pe séra, candu toti vomu fi la olalta, candu si Macsimu va fi de facia, càci inainte de ce pléca, vreu sè-lu auda si elu din gur'a mea. Cine scie, de alta-data mai puté-voiu sè i-lu povestescu eu! . . .

.

Sosi si sér'a.

O séra incantatória erá acést'a. Seninu erá ceriulu, ca oglind'a lucitória a marii line.

Tibreanu si famili'a sa, atrasi de frumseti'a naturei, estira afara la aerulu liberu si re-creatoriu; si cu totii se asediara sub fragariulu de langa cas'a loru, la umbr'a dragalasia ce se reversá prin radiele plapande ale lunei si steloloru lucitórie.

Dar pe câtu de frumósa, totu atâtu si de

insemnata erá sér'a acést'a pentru famili'a Ti-breanu.

Macsimu mane avea sè plece la scóla la Sibíiu, petrecutu de mam'a sa Ana. Numai in sér'a acést'a mai avea dinsulu dara sè fia in giurulu iubitoru sei. Si inca, in sér'a acést'a Iuonu avea sè descopere familiei sale unu secretu mare . . .

O serbatória familiara erá dara sér'a acést'a.

— Sè vi spunu dara acum la toti unu secretu santu alu némului nostru! — audímu pe Iuonu.

La cuvintele aceste toti sè apropiara mai tare de dinsulu, ca sè-lu audia mai bine.

— Vedeti voi acelu castelu? — continuà dinsulu aretandu cu man'a catra castelulu baronului Pusztafy, — si vede-ti acele bunuri estinse din giurulu lui? . . .

— Vedemu! — respunsera cu totii.

— Tóte aceste au fostu averea stramosiului nostru Julianu. Tóte aceste ar fi sè fia drépt'a nóstra mostenire! . . .

Toti tresarira de uimire la descoperirea acést'a.

— Si sciti cum au ajunsu tóte aceste in man'a baronului?

— Cum? — intrebara toti.

— Prin rapire! . . .

— Prin rapire? — eschiamara dinsii tresarindu si mai tare.

(Va urmá.)

Mihaiu Cirlea.

Natiunea catra fiii sei.

(1875.)

In dile de urgia, si cu dureri nespuse,

Viéti'a eu v'am datu;

Si v'am scaldatu in lacremi, o! creaturi apuse,
Ér voi cá de-o straina de mine v'ati uitatu.

Candu ve purtámu in bratie si ve 'ndulciam cu lapte,
Ce timpu erá atunci!

Stá gata unu belauru cu guri deschise siapte,
Sè 'nghitia de odata pe mama si pe prunci . . .

Din Pustele selbatici se rapediau cu óste,

Nepotii lui Árpádu :

In Munti la Fântánele me strapungeau in cóste,
Erám p'ací cadavru la drépt'a loru sè cadu.

Si me luptám c'o mana; pe voi cu ceealalta,

In fasie ve purtám.

Ardeau in giuru-mi sate si sangele stá balta,
Simtiam fiori de mórte, si totusi nu me dám.

Cu totii erati martori la chinurile-mi crunte,

Dar si la biruinti :

Vedierati cum triumfulu eu l'am serbatu in Munte,
Si cum invinsi dusmanii turbati carsniau in dinti! . . .

V'am ridicatu atunci pe scutul meu de-arama,

Si lumei am graitu :

„Acestia-mi sunt copíii! traí-voru demni de mama,
Si voru pasi la tient'a ce sórtea le-a menitu!“

Am pusu pe trupulu vostru serbatoresci vestminte,

Si nume v'am facutu;

Si se mirau vecinii, candu voi o nóua ginte,
Esíratu la ivéla cu fal'a din trecutu . . .

O! dómne, ce-amagire! eu ve credeam vlastare,

Din trunchiulu meu anticu;

Credeam, c'a suptu la sinu-mi o semintia mare,
Dar sunteti pocitura, rodu vescedu si piticu!

In timpuri de cercare traiti fara rusine,

Molateci Sibariti!

Ve dati la trandavía acum, candu se cuvine,
S'aveti la cópse arm'a si toti viteji sè fiti.

Veti tremurá de spaima, cà aspr'a mea mania

S'apropia de voi —

Nu veti avé ertare; desiérta sè ve fia,
Desiérta sè ve fia, cainti'a de apoi! . . .

I. Al. Lapedatu.

Caletoría de pe pamentu in luna.

— Dupa JULES VERNE. —

(Urmare.)

In luna póte sè esiste aeru, dar de siguru numai subtire, putínu, si numai in partile mai de josu, prin vâi; pe munti nici decátu nu este. Apoi Ardan mai trase atentiunea la cev , pe care puse multa ponderositate. E probabilu, dise elu, cà lun'a, in urmarea atragerii pamentului s'a pré incovoiatu din form'a sa de globu, si catra pamentu fiindu intórsa totu aceea-si lature a ei, acést'a s'a pré riutuiatu; astu-felu form'a lunei e unu ou, a carui capetu mai ascutitu e intorsu spre noi. Si in casulu acest'a, déca pe partea de dincóce aerulu e putínu, cu atátu mai multu se afla de dincolo. Nu me teme, dise Ardan, voi economisá cu aerulu si nu voi duce lipsa de elu.

— Dar pan'atunce, pe cale?

— Voiu fabricá prin mijlóce chemice atá-t'a, câtu mi-va fi de trebuintia. Cu viptuale, in extracte de carne si altele, potu sè me provediu

pe unu anu intregu. Astu-felu, pana ce me voiu familiarisá putintelu in luna, si voiu cunosce productele ei, nu voiu murí de fóme.

Intrerumpetoriulu mai facù câte-va observatiuni. Ardan respunse la tóte cu atát'a incredere, încátu de si nu avea dreptu, ascultatorii totusi pe dinsulu lu-aplaudara.

Cea mai puternica fu obiectiunea, cà in momentulu descarcării tunului, asvêrlirea va fi atátu de mare, încátu negresitu va prepadí pe celu ce va siedé in glontiu. Ardan recunoscù ponderositatea acestei obiectiuni; dar adause, cà voru gasí mijlóce spre a contrabalantiá acésta asvêrlire momentana. Astu-felu se voru luá dispositiuni, cá si caderea in luna sè se póta intemplá fara vr'o lovitura mai sgu-duitória.

In fine apoi disput'a trebui sè se incheie, càci si publiculu devení nerabdatoriu. Intrerumpetoriulu inse nu voi sè se predeie, si incheiá disputele sale printr'unu cuventu greu.

— Dta vei perí, — strigà elu — si in sfirstitu cine va fi de vina?

— Cine altulu decátu eu?

— Nu! Ci acelu neinvetiatu indresnetiu, care a facutu acestu planu nebunu, care pre-cátu e de cu neputintia, chiar astu-felu este si de risu.

Acest'a fu unu atacu directu in contra lui Barbicane. Colonelulu numai decátu voi sè-si céra o satisfactiune. Inse meetingulu fu incheiatu si publiculu entusiasmatu lu-apucà dimpreuna cu Ardan si lu-redicà pe umere si lu-duse a casa in triumfu.

Inse dupa alinarea sgomotului de bucuría, dinsulu numai decátu plecà a-si cercá omulu, care parea a-lu așteptá.

— Dta m'ai insultatu.

— Cu vointia.

— Cine esti dta?

— Capitanu Nicholl.

— Am gânditu. Mi-vei dá satisfactiune.

— Indata.

— Cunosci dumbrav'a rotunda, in drépt'a?

— Da.

— Mane deminétia du-te in aceea pe par-tea de la miédia-nópte!

— Ér dta pe cea de la miédia-di.

— Nu-ti uitá pusc'a!

— Nici dta.

X.

Sè fimu soti de caletoria!

Dupa aceste vorbe ei se despartira. Inse rezultatulu duelului planisatu nu fu sangerosu,

ci multu mai pacnicu, decátu cum si l'aru fi pututu intipuí dinsii.

Ori câtu de tare tainui Barbicane acést'a intemplare, Maston, care scrutá tóte, totusi o aflà.

Elu temea dóra si pe Barbicane de o eventualitate possibila; dar acésta temere n'ar fi impedeatu pe dinsulu, in complanarea unei cause cavaleresci.

Inse bravulu omu lipsitu de o mana avea o ingrigire multu mai mare. Déca Barbicane dóra ar cadé, ce s'ar alege din columbiadu. din glontiu, si din tóta intreprinderea, a carei sufletu erá presedintele? Tocmai in ajunulu realisării trebue dara sè se nimicésca tóta intreprinderea? Maston nu putea sè permita acést'a. Ori ce l'ar constá, duelulu proiectatu trebuia sè se impedece : nici elu nu sciea cum, dar si-propuse acést'a.

Lu-insciintiá si pe Ardan. Si plecara ca-tra padure. Acolo inse erá linisce mare. Cei doi adversari sè preamblara unu timpu indelungatu in susu si in josu cu puscile trase; dar nu se intelnira. In fine Barbicane sè asiediá pe érba cu sange rece si se adanci acolo in niste calculatiuni adance; ér pe capitanulu Nicholl lu-gasira ocupandu-se cu eliberarea unui micu colibri prinsu in mregea unui paingenu giganticu.

Ar fi fostu paguba, cá acesti ómeni sè se impusce cá niste fiare selbatice.

Ardan conduse la olalta pe amendoi, pe cari numai rivalisarea in sciintie i facù inimici, si i impacà in o idea comuna :

— Amendoi, — le díse elu, — v'ati resolvatu la móрте. Nebunía! Siedeti cu mine amendoi in glontiulu care va sborá in luna, si muriti séu traiti dimpreuna! Acésta va fi o adeverintia de ajunsu despre curagiulu nostru barbatescu, care ride de tóte pericolele; si care este scopulu duelului altulu, decátu a demus-trá acést'a?

Propunerea aflà complacere. Cei doi adversari se impacara si strinser'a man'a. Trei soti de caletoria aveau sè pornésca la olalta in luna. I. T. Maston nu mai putea de bucuría pentru acésta idea buna, si se rugà cu totu de-a-dinsulu sè fía primitu si dinsulu in companía. Inse Ardan i-a esplicatu, cà loculu e ingustu, aerulu in glontiu putínu, si pentru alu patrale n'aru fi destule viptuale, si astu-felu s'ar periclitá reesirea intreprinderii. Maston recunoscù cu suspinu profundu, cà dinsii au dreptu.

Aceste fapte ale lui Mihaiu Ardanu tóte se stracorara in publicitate, si in scurtu timpu nu erá omu mai poporalu decátu dinsulu in tóta America. Maunii mersera pana sè afirme, cà dinsulu e unu omu mai mare chiar si decátu Franklin si Washington. O multíme de deputatiuni mersera a-lu rugá, cá inainte de a deviní cetatianu alu lunei, sè primésca titlulu onorificu de cetatianu alu Americiei.

Dupa aceste numai decátu se apucara de versarea glontiului. Acel'a se facù asiá, cá intr'insulu sè incapa comodu trei ómeni, dimpreuna cu vîptualele necesarie.

Erá unu capu de opera alu metalurgiei. Interiorulu glontiului fu transformatu in o odaia comóda; paretii fure obdusi cu tapete de pele, cu patru feresti de sticla tare, dóue de laturi, un'a de a supra si un'a in fundu. Prin aceste feresti caletorii putura sè se uite inderetru pe pamentu, inainte in luna si giuru impregiuru in spaciulu nemarginitu.

In interiorulu glontiului erá aplicatu unu rezervatoriu de apa; apoi si unulu de gazu, din care usioru se putea lasá afara gazulu luminatoriu. Nici de atitiátore de focu nu se uitara.

Mai erá inca cestiunea aerului de respiratu. Este usioru de prevediutu, cà elementulu vivificatoriu alu aerului inchisu in interiorulu glontiului fórte iute se va consumá de trei plamani sanetóse. Asiá dara aerulu in decursulu caletoriei, care va durá celu putinu patru díle, va trebuí improspetatu. Dar cum? Ei studiara totu ce sciinti'a a descoperitu pan' acuma in privinti'a acést'a si intrebuintiara rezultatulu ei, spre a face aeru.

Inse mai antáiu voira sè incerce, deca cine-va póte sè traiésca in acestu aeru. I. T. Maston si-cerù pentru sine deosebitulu favoru, de a puté face elu experimentulu. Elu intrà in glontiu. Remase inchisu acolo o septemana, si pe candu esi, se ingrasiá binisioru.

Tóte erau gata. Numai dinamitululu trebuí sè se asiedie. Sè facù si acést'a cu cea mai mare bagare de séma, si astu-felu Nicholl perdù si a trei'a positiune din remasiagulu seu.

Apoi se arangiá interiorulu glontiului. Ei dusera acolo totu felulu de instruminte trebuincióse, barometre, termometre, tuburi, telescopuri, mape de a lunei. Nu uitara nici pusce si pravu de pusca pentru trei venatori passionati, cá in luna sè póta cu ce sè se apeare, de cumva cine-va i-ar atacá, pentru cà i conturba in liniscea si pacea loru. Afara de

aceste mai dusera hêrletiuri, sepe si totu felulu de scule, imbracaminte, vîptuale si aparate chemice. Ardan voi sè duca si câte-va esemplarie de animale domestice, cá sè le prásésca in luna; inse nu erá locu. Cu tóte aceste inse elu asiediá intre ei si unu cane escelentu.

Dupa aceste glontiulu se lasà in tunu cu ajutoriulu unoru masine gigantice; Nicholl perdù si a trei'a positiune din remasiagu, si plati punctualu sum'a deobligata.

XI.

F o c u !

In fine sosi diu'a memorabila de 1 decembre, in care, sér'a la 10 óre, 46 minute si 40 secunde, avea sè se faca detunatur'a; de cumva voiau se useze acésta positiune favorabila a lunei, care numai peste optu-spre-diece ani va fi aceea-si.

Din diori de deminétia o multíme de ómeni undulá in fati'a locului, adunati din tóte partile lumei cá sè fía de fatia la acestu evenimentu ne mai pomenitu.

Cam pe la siepte óre lun'a resari. Ea fu primita cu exclamatiuni entusiastice de bucuría.

Apoi aparura cei trei soti de caletoria. Unu „hurrah“ cutrietoriu i intimpinà.

Sunà díce óre. Caletorii se despartira de amicii si cunoscutii loru, apoi de intregulu publicu privitoriu, si cu pasi siguri, pasira in caret'a loru curiósá. Erá unu momentu petrundiatoriu acést'a. I. T. Maston dóra in tóta viéti'a lui adunà o lacrima, cá acuma s'o verse pe fruntea iubitului seu amicu:

— Duceti-me cu voi!

— Nu se póte, — respunse Barbicane si se desfacù din bratiile lui.

Peste câte-va mominte Barbicane, Ardan si Nicholl erau inchisi cu deseversire in interiorulu tunului. Emotiunea, asteptarea si nerabdarea ajunsera la culme. Lun'a se innaltiá incetisioru. In publicu domniá o taere adanca. Fía-care si retínga chiar si resuflarea. Nici animele nu cutediau a palpitá. Toti ochii erau atintiti spre gur'a tunului.

Dlu Murichon statea la locul pentru aprindere. In man'a sa tinea unu chronometru. Patru-dieci de secunde mai lipseau inca, patru-dieci de ani!

(Finea va urmá.)

RANELE NATIUNII.

— Romanu, de IOSIFU VULCANU. —

(Urmare.)

— Déca este asiá, — dise unulu, carele pan'ací nici unu cuventu nu grai, — merita cu atátu mai mare dispretiu. De cumva numai ambitiunea sa personala l'ar fi condusu pe acést'a cale gresita, ar fi inca scusabilu; déca inse elu, departe de o ambitiune mai nalta, a fostu capabilu pana sè se dejosésca a figurá cá instrumentu orbu in man'a altor'a; déca elu s'a vendutu cá unu obiectu: este vrednicu, cá totu omulu, care tine la demnitatea sa, sè-i strige in ori ce locu: Misielu si ticalosu!

Intre aceste Stefanu si tinerii totu se apropiiau. Dinsulu, audîndu bine acést'a conversatiune, deduse indat'a, cá nici decátu nu va fi bine sè-lu védia dinsii, cáci — iritati ce sunt — de siguru l'aru atacá, si atunce elu singuru in contra atátia nu s'ar puté aperá, ci ar trebui sè suferé o rusine mare, care in diu'a urmatoria s'ar vorbí prin totu orasiulu.

Deci si-suprimá impressiunile de indignatiune, cauzate prin convorbirea tineriloru, si se retrase in o pórtá care zacea mai in laintru, cá tinerii sè nici nu-lu observe.

De alta-data, mai de multu, elu n'ar fi facutu acést'a. Atunce elu nu s'ar fi ascunsu nici de diece insi, ci s'ar fi luptatu cu ei barbatesce, invingéndu gloriosu séu cadíendu cu onóre, pentru cá nici un'a din aceste nu i-ar fi facutu rusine; dar acuma se aflá in alte conditiuni. Elu sciea, cá aflándu orasiulu, cumca dinsulu afura de pacalitur'a ce a induratu la alegerea de deputatu, a mai mancatu si o bataia buna, toti ar fi risu in hohote. Si-apoi nici o positiune nu este mai durerósa, decátu aceea candu ne-amu facutu de risu.

Stefanu, ascunsu in umbr'a portii, remase neobservatu de catra tineri, cari conversandu cu focu mai departe, trecura in josu pe langa elu.

Simtiemintele, cari se peróndara in internulu lui Stefanu, in momintele pana candu se aflá ascunsu in umbr'a portii, mai cá i innadusira sufletulu. O suprema iritatiune cuprinse tóta fiinti'a lui. Erá indignatu in gradulu celu mai innaltu pentru batjocur'a ce i s'a facutu; fati'a-i ardea de rusine, cá pentru primaóra in viéti'a sa a trebuitu sè se ascunda de ómeni.

Numeru aceste dóue simtieminte lu-nepadira. Numeru delaturarea si rusinea lu-torturau. Ér conversatiunea tineriloru, acusarea din partea loru de tradare nationala nu-i facú nici o impressiune. Anim'a-i remase liniscita. In privinti'a acést'a elu se considerá nevinovat. Perduse dejá drépt'a apretiuire, care scie sè faca deosebire intre bine si reu.

Dupa ce vedíu, cá tinerii se departara, incátu nu-lu voru mai puté diari, Stefanu esí din loculu seu ascunsu si cu capulu inclinat pe sinu plecá mai departe, catra casina.

Sositu acolo, nu gasi sgomotulu de alta-data; din contra, fu suprinsu de tacere. Ceea ce apoi la intrare lu-suprinse si mai tare, fu aerulu destulu de curatu, ce a gasitu in sala. De alta-data acolo pe timpulu acést'a nu puteai distinge nimica de fumu; ér acuma se putea vedé, cá la o singura mésa siedu cáti-va ómeni, cari bendu thea, conversau in linisce — nemtiesce.

Stefanu sè apropiá de ei, si candu aceia lu-diarira, unulu i dise cu mirare:

— Ce felu, tu aice?

— Dar unde sè fiu! — respunse elu.

— Unde sunt toti amicii tei acuma.

— Unde?

— La banchetulu ce l'a datu baronulu Hectoru Bérczfalvy in onórea alegerii sale de deputatu. Inainte de dóue óre a plecatu d'aice trasur'a cea mai de pe urma, in care erau Cimbrudanu, Bumbescu, Plopescu si altii. Noi amu gânditu, cá si tu esti acolo.

Stefanu audi cu celu mai mare disgustu aceste cuvinte. Amicii lui, cari inca eri lu-glorificau, acuma toti lu-parasira, si nu vinira nici macaru a-lu insciintiá. Erá nimicitu! Inse nici decátu nu voi cá cei de la mésa sè afle acést'a, deci respunse cu nepasare:

— Eu nu m'am dusu, cáci nu me simtiescu bine. Apoi nici nu-mi placu lucrurile aceste sgomotóse.

— De siguru naturelulu teu retrasu va fi fostu si caus'a care te-a indemnatu a repasi de la candidatura, spre a lasá terenulu liberu lui Hectoru, — observá unulu de la mésa.

Stefanu tresari. Asiá dara erá siguru, cá corifeii au insielatu. Ei au amagitu poporulu, cá dinsulu a renunciatu. Inse pentru ce au facutu ei acésta infamia? Éta intrebarea la care nu putú sè-si raspunda.

E bine, de si elu n'a renunciatu de la candidatura, de si dinsulu n'a fostu rogatu sè faca acést'a, ma nici despre delaturare nu-lu insciintiara corifeii: totusi, cá celu putínu pana la unu timpu in fati'a lunei sè nu apara într'unu coloritu atátu de ridiculu, respunse cu aerulu unui omu, care scie tóte si cu a carui invoire s'a intemplatú tóte cele petrecute:

— Chiar asiá e.

Si dup'aceste sè recomandá si sè duse a casa, cá tóta nóptea sè nu-si inchida ochii.

II.

Hectoru si Stefanu.

Erá catra diminétia candu Stefanu atipi putintelu, dupa ce inesar a asteptatu sè vina cine-va a-i povesti cele intemplete la alegere.

Cam catra média-di se scolá, se imbracá, si voi sè se apuce de lucru, cá sè-si mai faca ceva distractiune.

De odata cine-va batú la usia.

Stefanu trasari cu bucuria, cá in fine totusi vine cine-va, carele dóra i va dá deslucire in acésta afacere intunecósa si incurcata.

— Intra! — strigá elu cu placere.

Si usi'a se deschise, si intrá br. Hectoru Bérczfalvy.

Stefanu asteptá vr'unu amicu alu seu mai intimu, si éta vini tocmai acel'a care l'a tréntitu la alegere, carele — din amicu ce i-a fostu, — a devinitu contrariulu seu.

Ivirea lui i facú cea mai mare surprindere. Ori pe cine ar fi asteptatu, numai pe dinsulu nu.

Ori cátu de tare se intarítá a-lu primí afabilu, nu reesi a puté fatiari vr'o fatia suridietória. Visitá acést'a, dupa evenimentele din diu'a trecuta, i parea o enigma curiósa. Elu remase rece, si astu-felu salutá pe óspele seu.

Hectoru sè apropiá de elu cu fatia suridienda,

si făcându unu complimentu cu usioretate cavaleresca i intinse man'a dicându :

— Am grabitu sè te vedu, cum te affi?

Stefanu abia atinse man'a oferita si respunse in tonu plinu de sarcasmu :

— Ti-multiamescu.

— M'am spariatu.

— Asiá! Pentru ce?

— Pentru că a séra nu te-am vediutu la banchetu.

— La ce banchetu?

— Dar tu nu scii?

— Nu.

— Care l'au datu alegatorii in onórea mea. Mi-a parutu fórtu reu, că nu te-am vediutu acolo. Am gânditu, că dóra esti bolnavu, si de aceea n'ai vinitu, séu că dóra te-ai superatu pe mine. Deci am grabitu sè viu a me convinge, despre adeveru. Crede-me, sum fórtu neliniscitu!

— Frumosu, pré frumosu, că ai binevoitu a-ti aduce a minte si de mine, — dixe Stefanu cu sarcasmu. Gratia Domnului, nu sum bolnavu. Că nu m'am dusu la banchetu, caus'a este numai aceea, că acuma antâia-óra audu de acel'a.

— Ce dici? — intrebà Hectoru cu mirare. N'ai sciutu de banchetu? Dar eu te-am invitatu.

— Prin cine?

— Prin Cameleonu Tufariu.

— Nu l'am vediutu de trei díle.

— Curiosu! Cu tóte aceste elu mi-a spusu, că eri inca înainte de alegere ati vorbitu dimpreuna, si că . . .

— Nu-i dreptu.

Hectoru fu cuprinsu de o mirare. Apoi dixe:

— Asiá dara aice este vr'o mistificatiune la mijlocu.

— Se póte.

— Dóra nici fasele alegerii nu le cunosci?

— Nu.

— Nimene n'a vinitu sè-ti-le povestésca?

— Nu.

— Nici Cameleonu?

— Nici elu.

— Va sè dica nu scii nimica ce s'a petrecutu eri la alegere?

— Nimicu.

Hectoru se mirà si mai tare. Si dupa aceea dixe:

— Asiá dara amendoi amu fostu insielati.

— Cum amendoi?

— Asiá, că mie mi s'a spusu, că scii tóte, si ti-ai datu invoierea la tóte.

— Ti-am spusu, că nu sciu nimica; prin urma-re nici nu mi-am datu consimtiementulu la nimica.

— Va sè dica ticalosulu de Cameleonu a abusat u intr'unu modu infamu de credulitatea mea.

— Se póte.

— Sè-ti povestescu dara pe scurtu totu ce s'a intimplatu! Dar, rogu-te nu fii asiá morosu, căci precum vei vedé, eu sum de totu nevinovatu.

Lui Stefanu numai atunce i plesni prin minte sè invite pe Hectoru a siedé. Apoi ocupandu locu amendoi, aprinsera câte o țigara, si baronulu incepù:

— Eu inca me dusei eri la alegere. Inse candu plecai acolo, nici prin minte nu-mi trecù, că de acolo sè me rentorcu că deputatu, sciindu pré bine că tu esti candidatulu. Astu-felu nici nu me dusei indata in

localitatea unde avea sè se tina alegerea, ci remasei la verulu meu. Fiindu acolo, inca inainte de a se incepe actulu alegerii, vini la mine Cameleonu Tufariu si mi-aduse scirea suprindietória, că alegerea ta a devenitu cu neputintia, pentru că o mare parte din poporu nu te mai voiesce; deci déca nu se va pune iute altu candidat, partid'a póte sè se descompuna, si atunci apoi invingerea contrariului va fi sigura. Elu dara mi-propuse sè primescu cu candidatur'a, a carui nume singuru va fi in stare a reuni spiritele inversi-unate. Eu respunsei, că numai cu acea conditiune primescu, déca mai antâiu tu vei renuncia. Elu se 'nsarcinà a esoperà acést'a de la tine. Peste o óra si jumatate elu a vinitu éراسi cu scirea, că tu ai renunciatu in favorulu meu. Atunce dara primii definitivu. Alegerea se 'ncepù. Resultatulu fu alegerea mea.

Stefanu se scolà si strinse man'a lui Hectoru, apoi dixe:

— Vedu că esti unu cavaleru; inse Cameleonu e unu omu de nimica. Elu a mintitu. Nu m'a insciintiatu de felu. Dóra numai pentru că sè-si assigure mai bine onorariulu ce si l'a cerutu.

— Asiá va fi, — respunse baronulu suridindu.

— E bine, tréca duca-se, — reluà vorb'a Stefanu. Déca am caditu prin mistificatiunea amiciloru mei, tu nu esti de vina. Cu atâtu mai putinu potu sè fii superatu pe tine.

— Mi-pare fórtu bine.

— Eu dara am caditu, deci sè traiesci tu! Primescu felicitarea mea!

Si ei strinsera man'a.

— Frate, — incepù éراسi Hectoru, — fórtu me dóre de acésta intemplantu, de scieam, că Tufariu me amagesce, nu primiam candidatur'a, de si ungurii tare me indemnara la acést'a si mai alesu din punctu de vedere nationalu. Inse déca s'a intemplantu, n'avemu ce face. Asiu puté, ce e dreptu, sè abdicu si sè-ti predau éراسi cerculu; inse me temu, că insedaru asiu aduce acestu sacrificiu. Nu te superà pe mine, că sum atâtu de sinceru; dar eu ti-o spunu apriatu, că — dupa cele ce am vediutu si esperiatu — alegerea ta nici decâtu n'ar fi sigura, ci fórtu indoioasa.

Stefanu făcù o miscare de mirare.

— Nu te mirá, iubite, — continuà Hectoru, — căci e asiá. Multe rane are natiunea ta, si pana candu acele nu se voru vindecá, pana atunce voi nu ve veti puté innaltia. Defectulu celu de frunte este acel'a, că ve lipsesce consciinti'a demnitatii nationale. — Lipsiti de acésta coróna a virtutiloru nationale, candu mergeti in lupta, nu simtiti unu boldu mai innaltu, nu ve inspira unu indemnu mai sublimu. Prin urmare nici mijlócele cu cari luptati nu potu sè fia atâtu de valoróse si venjóse, nici scopulu pentru care luptati — nu póte sè fia atâtu de santu. Mai fia-care considera numai interessulu seu, si acést'a nu totu-de-una merge pe o cale cu celu natiunalu, ma de multe ori are o directiune de totu opusa. Astu-felu apoi coruptiunea gasesce unu campu largu de activitate si se póte incuibá usioru.

— Ai dreptu.

— Voi adese ori ne atacati pe noi ungurii, că suntemu fanatici; dar nu v'ar strică sè fiti si voi mai fanatici. Pe noi fanaticismulu nationalu ne sustine. Acést'a insuffa curagiu, indemnu la fapte si simtiementulu demnitatii nationale in toti fiii natiunii nóstre. Natiunile nici trebuie sè se ferésca si de umbr'a unui

cosmopolitismu, căci ele numai prin timbrulu loru nationalu specificu potu sè esiste. Noi ungurii scimu acést'a toti bine, si nici odata nu uităm a o pune in practica. Si mai pe susu de tôte, in veci nu ofensăm demnitatea noastră nationala. Éta marea deosebire ce este intre noi si voi ! Sunt si intre noi ómeni ticalosi, inse ori câtu de corupti aru fi aceia, totusi se temu de opiniunea publica, si nu cutéza — celu putinu in vederea lumei — a se inrolá in taber'a contraria. Éta caus'a, pentru care la alegeri nici odata nu vei vedé, cá ungurii sè voteze pentru unu negiariu si tocmai in contra unui magiaru; pana ce din contra ai vostri fara nici o remuscare sunt in stare a conlucrá la caderea candidatului de nationalitatea loru.

— Asiá e.

— Despre acést'a m'am convinsu eri la alegere. Crede-me, cá m'a implutu mirarea, vedindu cum Romanii parasescu pe individulu loru si votéza pentru mine, unu strainu de limb'a, nationalitatea si aspiratiunile loru. E bine, frate, pe astu-feliu de ómeni n'ai ce te radiemá. Ei sunt gata a se vinde ori si cui, si te lasa sè cadí. Va sè dica, si déca asiú renuciá acuma, totusi n'ai puté fi siguru cá te voru alege; ma eu asiú puté garantá, cá ai cadé.

— Nimicu nu me mai suprinde, — respunse Stefanu cu disgustu.

— Inse eu ti-facu alta propunere.

— Ce?

— Fiindu cá sum dejá alesu, voiú tiné mandatulu. Inse nu multu timpu. Abiá câte-va luni. Am si eu putina trebuintia de elu, cá sè aretu guvernului, cá am poporalitate. Tie ti-o spunu confidentialu, cá vreu sè fiu comite supremu intr'unu comitatu. Guvernulu inse nu voiesce sè me numésca, din cauza cá am niste idei pré liberale. Déca inse voiú fi deputatu, usioru voiú puté scóte la cale realisarea dorintiei mele. Atunce apoi voiú depune mandatulu, si tu vei pasi in loculul meu.

— Nu-mi pasa.

— Dar cá alegerea ta sè fia mai sigura, trebuie sè te alegi diregatoriu la comitatu.

— Ce?

— Tocmai acuma este in vacantia unu postu de jude adinastrativu, vulgo solgabireu. Deci te vomu alege. Tu vei primí, si in calitatea ta te de diregatoriu la comitatu vei puté pregatí bine terenulu pentru reesirea, căci — precum scii — astadi pe la noi numai aceia potu sè fia alesi de deputati, pe cari solgabiraii i voiescu.

— Bine dici.

— Asiá dara primesci propunerea mea?

Stefanu siovaí putintelu, apoi respunse resolutu :

— Considerandu, cá numai interimalu voiú avé sè portu acestu oficiu, lu-primescu.

— Ada man'a!

— Éta!

— Asiá dara e bine. Va sè dica cestiunea e complanata. Me bucuru. Acuma eu me ducu, căci am unu lucru urgentu. La revedere!

Amicii si-strinsera man'a, si Hectoru esi.

Sè ne oprimu putintelu aice!

Cetitorii nostri póte cá voru fi standu la indoié-la la apretiuirea caracterului lui Hectoru, si nu voru scí déca vorbele lui in adeveru au fostu sincere, séu cá dóra si elu se alaturá acelora, cari folosira pe Ste-

fanu de unu mijlocu, batendu-si in urma jocu de dinsulu?

Trebue dara sè li-o spunemu apriatu, cá Hectoru nu facea parte din acea compania. Tineru cu caracteru deschisu si cu unu aeru de cavalerismu nobilu, elu erá strainu aceloru intrige mârsiave cari se tieseau in ascunsu pe cont'a moralitáti si a bunului simtiu. Conducatorii acelora scieau, cá Hectoru — care in judecat'a loru erá unu tineru esaltatu — nu va aprobá, ma va contrabalantiá planurile loru; de aceea nu i le comunicara.

Cá totusi tocmai dinsulu fu propusu a se alege deputatu, caus'a este, cá Hectoru — cá omu loialu si neimvrajbitu cu nimene — erá individulu celu mai potrivit spre a puté intruni increderea tuturor si astu-felu a asigurá reesirea scopului finalu, adeca alegerea unui unguru.

Va sè dica, cá si Stefanu la inceputu, asiá Hectoru mai tardiu, a fostu numai unu instrumentu — fara scirea loru, in manile intrigantiloru de dupa culisse.

Asiá dara, totu ce a disu elu lui Stefanu, a isvoritu din adanculu animei sale. Numai astu-felu are sè se esplice si judecat'a lui aspra a supra Romaniloru in genere. Cá amicu intimu, cá omu de ómenia, elu si-a descoperitu parerea fara de nici o reserva.

III.

Intelnire fatala.

Candu alegerea se incheiá, Aureliu Pompilescu, vr'o doi preoti si căti-va invetiatori, cari remasera pana 'n capetu fideli stindardului nationalu si persónei lui Albinescu, erau fórte consternati.

Servilismulu, lips'a de caracteru si de consciintia a multora, dintre cari unii pan'atunce — pana candu adeca interesele loru personale nu vinira in collisiune cu cerintiele politiceí domnitórie — figurau cá mari Romani, i amari fórte.

La atát'a poltroneria ei nu se asteptau.

Dar, pe semne, Albinescu cunoscea mai bine ómenii cu cari avea de a face, căci pe dinsulu nu-lu suprinse asiá tare rezultatulu acestei alegeri. Prin urmare dara, nici nu se necasi intr'atát'a cá si aceia.

Ma inca elu i molcomiá :

— Nu ve necasiti! Insedaru sunt tóte lamentá-rile, căci acuma nu mai putemu stramutá ce s'a intemplat. Sè ne mangaiám, cá noi ni-amu facutu datori'a!

— Dar ticalosii trebuie sè-si ié respilat'a! — esclamá Aureliu.

— Si-o voru luá odata séu mai tardiu, inse de siguru, — respunse Albinescu. Astu-felu de ómeni nici odata nu remanu nepedepsiti. Destinulu e judecatoriuulu celu mai dreptu.

— Eu n'asiu fi crediutu sè putemu cadé, — observá unu preotu.

— Parinte, — i respunse Albinescu, — me miru de dta, căci ai fi pututu sè prevedi din capulu loculú acestu sfirsitu.

— Cum sè-lu fiu pututu vedé?! Au nu suntemu noi in mare majoritate?

— Ba da.

(Va urmá.)

S A L O N U.

Calindarulul septymanei.

Duminec'a Tomii. Evang. Ioanu Cap. 1 st. 19—31.

Dumin.	11 23 (+)	Dum. Tomii si Sf. Ier. Anti. Ep. Perg.
Luni	12 24	Cuv. Par. Vasilie.
Marti	13 25	Sf. Artemon.
Mercuri	14 26	Par. Martin.
Joi	15 27	Par. Aristarh.
Vineri	16 28	S. S. Mart. Agapia, Irina si Chionia.
Samb.	17 29	S. Ierom. Simeon din Persida.

Barbatulu si femeia.

— Iubitei mele cunnate, Elisabeta. —

La inceputu barbatulu si femeia erau numai o fiintia, — dice marele filosofu Platone, — dar puterea concentrata inspaimanta chiar si pe Diei; de aceea Zeus celu mare in mana sa desparti acest'a fiintia in doue parti: adeca in barbatu si femeia. Apollone caută cu multa grigia de ranele lor, dar tôte fure incedaru, căci animile june sangerau si erau pururea triste fiindu despartite. In fine chiar singuru Zeus se indura spre ei si tramise de mangaitoriu pe Eros, carele a impresoratu animile june cu amore infocata, si de atunci ardu cu atat'a caldura in anima barbatului si a femeii flacarile amorului.

Acest'a fabula contine in sine multa intieptiune.

De se pote asemena barbatulu cu sorele, atunci femeia negresitu cu regina noptii, cu beia luna, care si-face cursulu seu tainicu pe langa sora de la care si-capeta caldur'a si splendorea sa.

Barbatulu e mai multu epicu si adancu cugetatoriu; femeia inse lirica si simtietoria. Natur'a barbatului e moderna, europena; a femeii inse antica, elena, ba chiar orientala.

Barbatulu e poetu si filosofu; femeia inse poesia si filosofia. Barbatulu este adese-ori seriosu, morosu; femeia mai multu fericita seu nefericita, voioasa seu trista. Barbatulu e curagiosu, constantu, femeia mai multu fricosă, placuta, suferitorea si morala.

Dintre insusirile cele mai frumose si demne de lauda ale femeiloru se radica mai pe susu de tote: sfiela femeiesca.

Acest'a insusire placuta face pe celu mai tare barbatu a se apleca, inchina naintea femeii si a o impretiui mai pe susu de tote.

Cu catu mai splendida este acest'a sfiela, cu atat'u mai dejositoriu este si omagiulu barbatului.

Inse cord'a elastica a vietii si nerverloru femeiesci este amorulu, pentru care jertfesece femeia tote cate-su mai scumpe in lume, chiar si vietia.

Iubirea femeii este pentru barbatu cuibulu vietii in care se nascu zorile diminetii; ochii ei isvorulu focului, din care si-imprumuta raiulu splendorea sa; fruntea ei altariulu Vestei impodobitu cu rosele cele mai frumose; er budiele ei-su flori frumose, din cari si-suge sufletulu barbatului vietia, fericirea si amorulu.

Amorulu femeii este nemarginitu si adeveratu,

cu credintia; er alu barbatului semena cu unu fluture care sbora de pe o flora pe cealalta.

Femeia traiesce numai in presinte, si acestu presinte este — barbatulu.

Barbatulu iubesece mai tare *obiecte*, d. e. bunuri, averi; femeia inse catu mai multe *persone*. Inca ca copila iubesece femeia unu idealu, papusia, cu care si-petrece anii tineretii pana candu sosesece adeveratulu idealu — barbatulu.

Cea mai sublima inse intre tote tipurile de femeia este totu-de-una mam'a, care porta crucea amorului, care si-sacrifica frumsetia, vietia pentru dulcele-i fructu.

Ddieu a creatu femeia ca se fia ajutoriu barbatului seu si astu-felu din natura ei e chiamatu in cerculu familiei spre activitate, si spre acest'a e datoria a-si jertfi tota puterea si virtutea.

Pana ce barbatulu e ocupatu cu castigarea pancei: pana atunci mam'a e datoria a direge lucrurile casnice si a cresce copiii dupa placulu lui Ddieu si a cuviintiei.

Fara indoiela, nu pote fi alt'a educatiune mai buna ca cea materna. Privirea, surisulu si vocea unei mame sunt radiele cari petrundu inteligintia copilului, cari lumineza consciintia. Cate mame porta numai numele de mama, umbra vana a mamei loru misiuni? Cate femei nu intra orbesce in sacrele legaturi ale casatoriei, fara a-i cunocece datorile?!

Sacr'a chiamare a mamei este a da educatiune ingrigita copilului, ca si astu-felu da educatiune unei generatiuni viitoare.

De aceea femeia este de la natura hotarita nemijlocitu ca se fia mama, er ca socia numai mijlocitu; barbatulu inse mai multu ca sociu, decatu ca tata.

Lazaru P. Petrinu.

B o m b o n e.

— Cum de ti-ai alesu dta in etate de 90 ani o femeia atatu de tinera? — intreba cine-va pe poetulu Doratot.

— Din licentia poetica, — respunse elu.

*

O tieranca a pornitu in pravalia cu fic'a sa pentru de a terguia ceva dupa sistem'a mesurorulu noue — metrice.

— M'asiu ruga de unu fontu de chilogramu! — dice fetisiora catra calfa de negutiatoriu.

— Taci tu! — replica num'a ficei sale; si-apoi intorcendu-se catra calfa continua: Feta mea inca nu pre cunocece aceste; ea a voitu se dica se ne dai unu literu din celu mai finu metru.

*

X. unu omu care scie se se imprumute cu cea mai mare politetia si se nu dea inderetu cu cea mai mare delicatetia, intelnesce pe bulevardu pe amicul seu Z.

— Da-mi unu napoleonu, amice, am o trebuintia nebuna de elu, — striga X.

— Inca unu imprumutu!... Asculta, — dise Z., mai bine sè ti-lu daruescu.

— Eh! si de ce asiá?

— Sciu cà n'o se mi-lu mai dai, si o sè ne supe-ràmü pentru o bagatela d'unu napoleonu!

— Ah! bine... déca e asiá, dà-mi doi!

CE E NOUP

× **Dlu Alessandru Guranu**, bravulu generalu romanu in armat'a austriaca, fu numitu in lun'a trecuta siefu alu institutului geograficu militariu din Viena.

Cele dóue represintatiuni teatrale cu Patti, in Budapesta, despre cari anu scrisu in nrulu trecutü, a produsu unu vinitu curatu de 22,350 florini pentru directorulu trupei. Din acèsta suma Patti a capetatu 10,000 de franci, tenoristulu Nicolini 5000 de franci. Ceialalti membrii ai operei italiene inca primira diurne frumóse. Trup'a a mersu la Viena cu trenu separatu.

Camer'a deputatiloru a redeschisu siedintiele sale la 20 l. c.

Poetulu Anastasiu Grün alias contele Antoniu Auersperg, in septeman'a trecuta a serbatu a 70-a aniversaria a nascerii sale. Acèsta in Austri'a a devinitu o serbatóre generala. O multime de corparatiuni si privati i-au gratulatu, ér teatrele au datu represintatiuni de gala.

Esundarea Tisei face pagube ne mai pomenite in totu cursulu seu. Sute de mii de jughere de pamentu stau sub apa, si multe sate si orasie sunt cu totulu devastate. Comunicatiunea pe calea ferata intre Kisujszállás si Karczag s'a intreruptu, si nici nu se va puté renecepe de curendu.

Musica de pisici. In septeman'a penultima junimea sërba din Belgradu a facutu musica de pisici consulului austro-magiaru, principele Wrede. In urmarea acesteia consululu a cerutu satisfactiune de la guvernulu sèrbescu, ceea ce i s'a si datu.

× **Unu focu infloratoriu** a isbucnitü la 12 aprile n. in Tèrgulu Muresiului, care ajutatü de unu ventu aspru, a duratu pana mane di de catra cu séra, si a prefacutu cea mai frumósa parte a orasiului in cenu-sia. Daun'a sè urca aprópe la unu milionu.

Pr. Ssa parintele episcopu Olteanu a cumpèratu in dilele trecute unu servitiu de auru pentru 12 persóne, care a fostu candva a regelui Ioachimu Murat, din Neapolea.

× **Centremuru de pamentu** s'a simtitu in septemana'a trecuta la Brasiovu, dar acél'a nu a tinutu mai multu de dóue secunde.

Etate rara. In satulu Kosianki vietuesce o baba cu numele Lucia Uzcziwek, carea — precum se dice — s'ar fi nascutu la anulu 1709, in 13 dec.; asiá dara nu peste multu (déca va ajunge) va fi in etate de 167 ani.

Socí'a lui Mac-Mahon va fi numita in curendu la o demnitate oficiala, cá la ocasiuni solemne sè póta figurá conformu rangului ei. Cu ocasiunea espositiunii din 1878 voru sosi la Paris multi óspeti princiaru, si atuncea socí'a maresialului va avé functiuni oficiale.

Sultanulu turcescu a mostenitu 2.200,000 de florini, dupa Falhat Aga, eunuch de Constantinopolu, care in lun'a trecuta murí far' a lasá dupa sine eredi.

Paulu Salvi, care in anulu trecutü a voitu sè calarésca din Budapesta pana la Paris, inse nu si-a pututu realisé planulu, in anulu acest'a éra si vré sè faca incercare. Élu vré sè plece la 28 l. c.

Krupp a daruitu de curendu Sultanului unu tunu pomposu de otielu; ér acest'a i-a tramisu o tabachiera de auru, orologiu si lantiu de auru, broche si bratiletá asemene de auru.

„**Gazet'a Transilvaniei**“ amintindu impartesi-rea nóstra din nr. 12, cá unu diregatoriu romanu din Maramuresiu, fu admoniatu de siefulu seu a nu-si portá foi romanesci, adauge: Sciri de natu'a acesteia nu ne surprindu intru nimicu. Suntemu dedati pré de multu cu acèsta specie de tirania. Pana pe la 1840 studentii romani pe la cetátile ungueresci nu cutediau sè-si vorbésca limb'a lorü materna cu voce mai tare, de câtu numai incetu, cá sè nu-si audia pe din dosu epithetele de vankuj oláh, tolvaj oláh, Hora, Kloska etc. In periodulu absolutismului austriacu (1850—1860) unii functionari romani erau permutati din statiune in statiune, déca se vedea la ei „Gazet'a“ si „Fóia“ séu vre-una carte romanésca. Curatu asiá este si astadi in comitate; multi, cari aru avé mijlóce materiale, nu cutédia sè se prenumere la diarie romanesci, cá sè nu fia porecliti de dacoromanisti luati la góna, permutati séu chiar destituiti. Acèsta este si caus'a principala, pentru care in catalógele redactiuniloru se vedu functionari asiá de pucini. Ce e dreptu, acest'a nu e vre-unu excessu de curagiu; dara n'avemu ce face, au mai patit'o si altii, tocmai si magiarii pe candu i incalca-sera austriacii.

Biserica si scóla.

O biserică romana calvinita. „Marmaros“ din 1 aprile ne aduce interesant'a descoperire, cá biseric'a cea calvinésca din cetatea Sighetu fusese pana in sec. alu XVII-lea romanésca de ritulu orientalu, dara s'a luatü de la Romani si s'a datu calviniloru, dupa ce trecusera si dintre acestia mai multi la calvinia, éra bietii romani au remasu fara nici o biserică, in câtu erau siliti sè mérga in serbatori pe la satele vecine. Adeca tocmai cá in Transilvania in acela-si seculu. De altmintrea Maramuresiulu si alte comitate astadi ungueresci, locuite de Romani, se tieneau pe atunci totu de Transilvania. (Gaz. Trans.)

Societati si institute.

Pr. Ssa parintele episcopu Olteanu a daruitu reuniunii invetiatoriloru din districtulu protopopescu de Leta-mare 40 fl.

Congressulu Orientalistiloru. Congressulu internationalu alu orientalistiloru se va reuni in a trei'a sesiune la Petersburgu, la 1 sept. 1876. Sesiunea va durá diece dile. Ea va fi consacrata mai cu séma studioloru relative la Asia rusa. Subiectulu va fi tratatu in 4 siedintie, dintre cari cea d'antáiu se va ocupá de Siberia (orientala si occidentala); cea de a dóu'a, de Asia centrala si marginele ruse; cea de a trei'a, de Caucasu (cu Crimea si celelalte parti ale Rusiei europene, locuite de poporatiuni asiatice); cea de a patr'a, de Transcaucasia (Georgia si Armenia vechia). In alte trei siedintie urmatóre, congressulu se va ocupá de restulu Asiei. Subiectele cari se voru tratá in aceste 7 siedintie voru fi domenu cartografiei, etnografiei, limbisticeii, istoriei si literaturii tieriloru respectice. Cele dóue din urma siedintie voru fi consacrate cestiuniloru relative: la arheologi'a si numismatic'a

popórelor Orientului în general; 2) la sistemele lor religioase și filosofice. Comitetul va organiza pentru toată durata sesiunii o expoziție de obiecte relative la antichități și la starea actuală a popórelor Orientului. Va fi admis ca membru în congres ori ce persoană de ori ce sex care va marturisi dorința de a lua parte la lucrările congresului și va versa cotizațiunea fixată de 12 fr. (Telegr.)

Literatura.

Din „Panteonul Romanu“ nu mai avem de vândut nici un exemplar, căci tocmai în septembrie trecută s'a expedit cel de pe urmă.

„Gartenlaube“, precum am scris, a îndurată o lovitură puternică de către guvernul austriac și cel unguresc, căci ambele i'au refuzat debitul postal. (Cu toate aceste înse „Gartenlaube“ vine ca pachet prin librari. Red.) E bine, fiind că această foia desvătă spiritul prussesc în Austria, în Viena s'a fondat o alta foia familială ilustrată, care — propagandă spiritului austriac — se contrabalantează efectul diariului „Gartenlaube“. Această foia a și apărut, se numește „Die Heimat“; înse — de și capeta o subvenție bună — nu va putea rivaliza cu „Gartenlaube“.

În Statele-Unite se tipăresc atâte diare și reviste câte se tipăresc în restul lumii. În 1870, erau în Europa, Africa și Asia 7642 diare și în Statele-Unite erau 5871. D'atunci încă publicațiunile au sporit în așa proporție, în cât cifră lor totală este egală cu cifră ce au împreună toate celelalte popóre ale lumii. Cele 40 milioane locuitori din Statele-Unite citesc câte sute de milioane de indivizi cari sunt răspândite pe totu globul. O mare parte a acestui spirit de curiozitate, se datorează institutiunilor liberale; dar mai cu seama sistemul de organizare a școlilor primare. În Marea-Britania se tipăresc 350 milioane numere, în Franța totu atât, pe când cifra Statelor-Unite se urcă la 1 miliardu 500 milioane. Statisticii stabilesc, că progresul căutării diarelor este legat cu înaintarea școlilor. Acolo unde nu sunt școli publice, nu sunt diare. În Georgia neinstruită, de exemplu, cu 1.200.000 locuitori, nu sunt decât 123 diare și reviste; în Massachusetts, cu 1.500.000 locuitori, sunt 280; în Ohio, cu 2.662.681 locuitori, circula 93 milioane numere; în Texas, cu 885.000 suflete, se tipăresc 5.813.000 numere; în Texas se imprimă anual câte 7 numere de locuitori; în Ohio 35; în Massachusetts 74; în New-York 113; în Pensilvania 67; în Carolina 1; în California 83.

M u s i c a.

Paulina Lucca va cânta la 23 l. c. în Posionu, în redutul de acolo.

Industria și comerțu.

Expozițiunea universală din Paris se traduce în realitate cu repediune franceză. Comisiunea conducătoare, numită de guvern, a tinut mai multe ședințe. Diariul „Liberté“ scrie, că majoritatea comisiunii este aplecată a decide, că localul acestei expozițiuni se va face în padurea de Boulogne, și a nume în partea aceea, care cu ocaziunea asediului Parisului fu devastată, și de atunci — de și s'a plantat de nou — n'a făcut spor mare, căci pământul nu este productiv.

O mașină sburătoare. Diarul „Scientificu americanu“ dă descrierea unei noue mașini sburătoare sau balonului ce se poate dirigi și care s'a construit în America. Ea se compune dintr'unu vas de pandă lungu de 65 picioare, cu 2 catarte de otel înalte care de 28 picioare și între care e fixat într'o ratie legată de vârful lor unu balon lungăreț în formă de ou. De la rețea plăca funiile ce vinu se se lege de balon ca la baloanele ordinare. La fie care extremitate a vasului este un propulsor totu de pandă. Fie care propulsor este independent. Două carne late succedea elicelor. De fiecare parte a vasului este o aripă mare mobilă și concavă lungă de 35 picioare și lăță de 15 dinainte și 10 din darat. Aceste aripi produc 170 batai pe minut; propulsorele fac 1200 revoluțiuni în același timp. Aceste aparate de locomoțiune sunt miscate de o mașină hidraulică de forță de 8 cai asediați în vas. Toată mașina cântărește 1,800 livre; balonul are unu volum de 80,000 picioare cubice, 12,000 livre de leștu formă încarcarea ordinară a acestui aparat. Se socotesce că va face 70 mile pe oră în aer liniștit și ca va putea traversa Oceanul în 50 de ore. În încercările ce se voru face în curendu, inventatorul și propune a traversa New-York, Philadelphia, Baltimore și Washington. Dacă aceste esperințe voru reuși, le va complectă print'o călătorie transatlantică pentru care crede că nu va avea nevoie de ajutorul curentilor aeriani. (Dreptulu.)

Expozițiunea din Philadelphia. Diariile americane publica deja programul deschiderii expozițiunii din Philadelphia, care se va face la 10 mai. Deschiderea va urmă la 10 ore 30 minute înainte de miezdi; orchestra din 150 de inși va intona imnele tuturor națiunilor; președintele statelor unite și suită sa și va ocupa locul; marsul compus a nume pentru această ocaziune de Richard Wagner; mai multe producțiuni musicale; raportul directorului general; răspunsul președintelui Statelor Unite, declarand în fine expozițiunea deschisă. Salve de tunuri, sunetul clopotelor și „Hallelujah“ cântat de unu cor de 600 de inși. Președintele Statelor unite face o vizită în raionul expozițiunii, urmat de suită sa și de reprezentanții tuturor statelor.

F e l i u r i t e.

Fasanele lui Victoru Emanuilu. Celu ce se interesează de animalele selbatice de vânat ale regelui Victoru Emanuilu, va afla cu plăcere, câtu de bogat este provăditu cu de aceste numai parcul de la Monza. Afară de altele, aici se afla cinci mii de fasane. Fiind că fasanele în primile luni traiesc mai alesu cu furnice și oue de furnice, două-dieci și cinci, 30 de oameni se ocupa numai cu procurarea acestora, prin muntii învecinați. Este foarte de credut că pentru susținerea acestor familii de fasane regesci în fie-care zi se spesăza câte 2000 de franci.

Suvenirea mortiloru.

Simeonu br. de Sina, marele bancar a repausat în 15 aprilu n. la 5 ore dimineții, în Viena, în etate de 66 ani. Fericitul a lasat o avere de 60 milioane după sine. Înmoștenirea s'a întemplată marti'a trecută cu pompa mare, după ritul gr. or.

Proprietariu, redactoru răspundetoriu și editoriu: IOSIFU VULCANU.

Cu tipariul lui Alesandru Kocsi în Pest'a. 1876. Calea țierei nr. 39.